

דעת
אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

שכר נהג הסעות וחזר בו

תיק ממונות מס' 802-סו

(מהד' כב ניסן)

נושא הדיון

כולל אברכים שכר נהג עם טנדר להסעת האברכים אל הכולל ובחזרה, שני טורים ביום (בוקר הלוך וחזור בצהרים, ואחר הצהרים הלוך וחזור בערב) לפי מחיר שסיכמו ביניהם עפ"י תחשיב של כל נסיעה ונסיעה. את המו"מ עם הנהג מטעם הכולל ערך תלמיד הכולל הרב א', אך הצדדים לא הגיעו לסיכום. התלמיד הרב ב' המשיך את המו"מ מטעם הכולל והם הגיעו לסיכום לפני תחילת שנת הלימודים בכולל. לפני סוף זמן החורף הודיעו לו האברכים שהם מפסיקים את השכירות משום שמספר האברכים גדל והטנדר שלו אינו מספיק עבורם, והם מצאו רכב יותר גדול באותו מחיר.

טוען הנהג שהשכירות שלו היא לכל השנה, כפי שהיה בשנים קודמות, וכפי שנהוג בכל הנסיעות האחרות לתלמידים בבתי ספר, ובאמצע השנה קשה למצוא עבודה, וע"כ הוא תובע מהכולל לשלם לו עבור כל השנה. האברך הרב א' שניהל אתו את המו"מ להסכם טוען שאמר לו בפירוש שאם הכולל יגדל יהיה צורך לשכור רכב אחר. הנהג מכחיש וטוען שהרב א' לא אמר לו את זה כלל. עוד הוא טוען שלא סיכם מאומה עם הרב א' אלא עם הרב ב', והרב ב' מודה שלא הזכיר שום תנאים בשכירות. משיב הרב א' שהנתבע הוא "הכולל", היינו ראש הכולל שמממן את ההסעות, והוא, הרב א', עד המסייע לראש הכולל בטענת הפטור שהותנה במפורש עם הנהג שאם הכולל יגדל יצטרכו לשכור טנדר אחר. הרב א' מוסיף שאינו נוגע בדבר משום שאינו נוטל מילנה מהכולל אלא רק את הקצבת משרד הדתות ומבחנים. עוד הוא טוען שגם בלי תנאי מפורש יש כאן אומדנא שעל דעת כן לא שכרו אותו, ועוד, כיון שהיו שלוחים של ראש הכולל לשכור אותו יכול המשלח לומר להם לתקוני שדרתיך ולא לעותי.

פסק דין

- א. אין לחייב את הכולל להמשיך ולשכור את הנהג.
 ב. גם אם היה מקום לחייב שבועה את האברכים, מ"מ אין לחייב את ראש הכולל כסף חלף השבועה, אלא יש לפשר בסכום מסויים.

(-) שמשון גרוסמן

(-) יהושע ווייס

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

השאלות לדין

- א. שכר נהג ורכב לפי תחשיב של כל נסיעה ונסיעה, האם דינו כשכיר או כקבלן, ומה הדין בקבלן כשחזר בו השוכר, האם חייב לשלם לקבלן גם עבור העבודה שטרם ביצע.
 ב. אברך שמקבל מהכולל את הקצבת משרד הדתות ובעד מבחנים, האם נחשב נוגע בדבר לכסף של הכולל.
 ג. ראש כולל ששלח כמה מהאברכים הלומדים בכולל לדאוג להסעה - על חשבון הכולל - האם עשה אותם לענין זה כבעלים, או רק כידא אריכתא שלו לשכור הסעה.

תשובה

- א. הנה דינו של נהג שנשכר להסיע את הנוסעים כמה פעמים ציוס בשעות קצועות ונקצע שכרו עפ"י תחשיב של כל נסיעה ונסיעה, הרי זה דומה למה שכתב צו"ת מהרי"א ענין סי' טו דאס שכר מלמד ללמד כך וכך ספרים הרי זה קבלן ולא פועל, כמו שכתב הרמ"א צו"ע סי' שלג סעי' ה בשם הגהות מיימוני, וכן בסופר ששכרו לכתוב כך וכך קונטרסים וקלן שכרו לפי הקונטרסים, וה"ה לשו"צ שקלן שכרו מכל צהמה הו"ל קבלן על כל צהמה בפני עצמה, וכמו שכתב הרמ"א צו"ע סי' עח דכל מלאכה המתפרדת כל חלק ממנה הוי מלאכה בפני עצמה, ואע"פ שקצעו זמן להמשך הקבלנות ההוא שנה או יותר אין זה אלא תנאי בעלמא ואין זה מעיקר ועלם השכירות אלא כמי שהתנה שיעשה מלאכתו במקום פלוני או על לורה פלונית וכיו"צ דתנאי כי האי מילתא אחריתא היא ואין עלם הקבלנות משתנה בזה, ואינו נעשה פועל או שכיר רק כשתלאו שכר המלאכה בהשלמת זמן ונקרא שכיר יום או שצוע או חודש וכו', אצל כשתלאו שכר המלאכה בהשלמת חיזו מלאכה ה"ז קבלנות. עיי"ש. ועיי' אצני נזר חו"מ סי' נב אות יח.

והנה במקרה של חזרת צעה"צ בשכירות קבלן, ידו על התחמונה, וכמו שנינו בצ"מ עה צ השוכר את האומנין וחזרו בהן ידם על התחמונה, אם צעה"צ חוזר צו ידו על התחמונה. ואם עו צ: הלכו חמרים ולא מלאו תבואה וכו' נותן להן שכרן משלם, אבל אינו דומה הבא טעון לצא ריקן, עושה מלאכה ליושצ בטל. ופרש"י ד"ה שלא התחילו, דמיירי נמי בקבלנות.

וקבלן שהתחיל צעבודה וחזר צו צעה"צ ויש לו עבודה אחרת, אם חייצ לו צעה"צ לשלם לו כל שכרו, עיי' נה"מ סי' שלג ס"ק ז דקבלן אינו דומה לפועל, דצשלמא צפועל שנשכר ליום ועבד חלי יום כשאפשר להפועל להשכיר עלמו לאחר חלי יום השני אין להפועל שום נזק, דאילו היה עובד לזה לא היה אפשר לעבוד לאחר, אבל בקבלן שאין לו קלצה לגמור מלאכתו א"כ מה צכך שיכול לקבל עוד מלאכה בקבלנות אלל אחר, מ"מ יכול לומר אף שהיה מלאכתך אללי הייתי יכול לקבל מלאכה זו אלל האחר ולעשותה אח"כ צעשה שאהיה פנוי ממלאכתך, ולכן אפילו אם יש לו לקבל שאר מלאכות מצעלי צתים אחרים חייצ לשלם לו על מה שהפסיד לו שלא קבל מלאכה מאחר, עיי"ש. אמנם המנחת פתים שם סעי' א ואם צרמ"א לסעי' ד, חולק על הנה"מ וכתצ דצמולא עתה להשכיר את עלמו אינו מחוייב לשלם לו, ושכן מצואר צשמ"ק צ"מ צסס הר"ן (ופרישה שם צסס נ"י צ"מ סס), דצחמת גם צקבלן צריך לשלם לו כל שכרו כפועל בטל אלל שהמסנה שם מיירי דמולא עכשיו לקבל שאר מלאכות והזלה המלאכה, עיי"ש. ועיי' חזו"א צ"ק סי' כג אות כא.

ב. עפ"י החוק, הקלצת משרד הדתות למרות שמחושצת לפי מספר התלמידים, היא אינה ניתנת ע"ש התלמיד אלל ע"ש הכולל, וע"כ אינה שייכת לתלמיד אלל לכולל, והתשלום לתלמיד ניתן לו עיי' הכולל ולא עיי' משרד הדתות, ע"כ יש לתלמיד דין נוגע צדצר לכסף של הכולל, מה גם שמקבל מילגות נוספות מהכולל צעבור מצחנים וכו'.

ובלאו הכי, לפי הנה"מ סי' לא ס"ק א וס"ק ד דטענת החנווני נתתי לפועלים לאו טענת צרי היא, דעפ"י נוגע לא מיחשצ טענת צרי כמצואר צסי' עה סעי' כג. עיי"ש. והיינו דכיון דהיה שליח הצעלים ליתן לפועלים חשיצ נוגע צדצר, א"כ ה"ה צנידון דידן שהרצ אי היה שליח הכולל לישא וליתן ולהתחייצ צסס הכולל חשיצ נוגע צדצר, ועיי' להלן אות ג.

ג. כתצ צנה"מ סי' רמג ס"ק ו דיצ שני אופנים צמינוי שליחות. יש אופן שעושה השליח כצעלים, דשלוחו של אדם כמותו ונעשה כצעל ממש לגרש האשה כאילו היא אשתו, וכן צכתצו ותנו על המתנה עשאו כצעל על שדהו ליתנו צמתנה או למוכרו. ויש אופן שלא עשאו שליח רק לצכות צשטר, עיי"ש. וכ"כ צסי' רמד ס"ק צ צשליח הקונה שהוא כאילו צעלים על הממון שלו להוליאו על המקח וכאילו קונה עבור עלמו, ולכן אין צזה חסרון שאינו שלוהו של צעל הממון. וכ"כ צתורת גיטין ריש פרק כל הגט לענין כתיצת הגט עיי' שליח "שנעשה ממש כהצעל עלמו", עיי"ש. ועיי' שערי ישר ש"ז פ"ז ע"י זה שהשליח הוא צמקום הצעלים, עיי' זה משיג ומקבל השליח כח גירושין והפרשת תרומה מחמת שדין שליחות משווהו להיות כצעלים לדצר

זה שלחו להשליח כזעלים. ועיי' קונטרס השליחות להגרש"ש סי' טו שאף כשעושהו לזעלים מ"מ נריך שיעשה עפ"י ליווי.

וצדין שליחות על שכירות פועל, עיי' חזון יחזקאל צ"מ פ"י ה"א דהלל אין בשכירות פועלים שום דבר מעשה, שהשכירות עלמה אין זה שום מעשה בגומר לא כלפי הזעלים ולא ביחס אל הפועלים שהרי שכירות פועל נגמרת בתחילת פעולתו עיי' הפועל ולא עיי' השוכר, ולא נעשה כאן שום מעשה עיי' השליח שנימא דחשיב כאילו עשה המשלח לשלוחו של אדם כמותו, דהא דאמרינן בכל מקום שלוחו של אדם כמותו אינו אלא שהתורה ריבתה שהמעשה שהשליח עושה בעד המשלח חשיב כאילו המשלח עושה, או שהמעשה שהשליח עושה פועל כשזיל המשלח, אבל השליח אינו עומד במקום המשלח להיות כמותו ממש. אמנם מצינו בגמ' צ"מ לו א' דשייך שליחות גם בשכירות ושאלה, גבי האומר לשלוחו לא והשאל לי עם פרתי, מהו זעליו ממש זעילא וליכא או דלמא שלוחו של אדם כמותו, כלומר שהשליח עומד במקום המשלח להיות כמותו וכאילו הזעלים עם הפרה זמלאכה. וכן הוכיח זשערי ישר הנ"ל דמה שהשליח שאל להשאל מהני לדינא כאילו היו הזעלים עלמס שאלים, דהוא במקום זעלים עומד, והוי שאלה זעלים דהשליח זעלים הוא.

וכתב זחזון יחזקאל שם דלפ"י ה"ה באומר לאחר לא ושכור לי פועלים, השליח עומד במקום הזעלים להיות כמותם וכאילו שכרום הזעלים. עיי"ש וזכרון זכרון וזאת ליהודה עמי' תמג מהחזו"א, וחז"ל להגרש"ג צ"מ ק"א א', ומשנת יעצן חו"מ סי' מה (ובחקירה בגדר שליחות אס השליח נעשה כזעלים עלמס, עיי' א"ש גירושין פ"ז הט"ו, ואמרי זינה ח"צ עמי' רכז, ודבר אברהם ח"צ סו"ס ה, ולקח טוב סי' א', וספר זכרון "זאת ליהודה" עמי' שכז, וקהלות יעקב גיטין סי' כ, וחי' ר' שמואל גיטין סי' יג. ועיי' פס"ד ירושלים כרך ו' עמי' לח ועמי' קלד).

ואף לענין טוען ונטען עיי' שליח מצינו זריטצ"א שזעוות ל א' דנחלקו הראשונים אס דוקא תוצע ממנה אנטלר או גם הנזע, דדעת הרא"ס דאין ממנים אנטלר לנזע, דדוקא תוצע דאומר לו זיל דין זכי והו"ל כתוצע עלמו וזעל דבר אצל זנזע דליכא למימר הכי נריך הוא לצוא לזי"ד, אבל רבים מן האחרונים ז"ל כתבו דכל הנזע ממנה אנטלר "ושלוחו כמותו, לפני ה' קרינא זיה". והיינו דס"ל לרבים מן האחרונים שזריטצ"א דעיי' עמידתו של שליח הנזע חשיב דהנזע עומד זזי"ד.

וגדולה מזו מצינו זתה"ד פסקים סו"ס רנד עפ"י גמ' גיטין פרק השולח דמייתי ר' יהודה ראייה מהא דנשזעו להס נשיאי העדה, דאינהו נמי הוו אפוטרופא ושלוחים של העיר. וכ"כ זרדצ"ז ח"א סי' יח. ומצואר דכיון דהשליח נחשב כזעלים משום כך נחשב כזעל דין על אותו ענין ויכול להשזע זעבור המשלח ושזענתו חלה על המשלח.

ובאשה הנו"נ זתוך זיתה כתב הש"ך סי' לו ס"ק ט זשס הד"מ זשס מרדכי ז"ק סי' פח זשס ראז"ן סי' קטו (והזכר גם זש"ך סי' קיד ס"ק ו) דנו"נ נשזעת, וכ"כ זהגהות מרדכי ז"ק סוף סי' רח זשס ר"ח

כהן ורז קלוינימוס. וכתב בנתה"מ שם ס"ק ח שאם אינה רוצה להישבע חייב בעלה לשלם עבורה, אך בנחל ילחק שם סעי' ו אות ה תמה על הנתה"מ דהא בשבעת היסת לא נחתינן לכסיו רק ענשינן ליה, כמבואר בשבעות מא, ע"כ אין לנו לחייב הבעל שיתן ממונו. ובאהבת חסד לח"ח פ"י ס"ב כתב לענין כל תלין, דאמנא שליח בעלמא כיון שהפועל יודע שאין המלאכה שלו אין השליח עובר, אבל מי שהוא אפטרופוס על נכסי חצירו, אף שהפועלים יודעים שאין המלאכה שלו, ואפילו שכרן בסתמא, הוי כאומר שכרם עלי. וכן אשה שיש לה בעל ונו"נ בתוך הבית ושכרה פועלים אפילו בסתמא עוברת משום כל תלין. וכתב בנתיב החסד שם אות ט שכ"כ בפשיטות כיון שנו"נ דעת הפועל שהיא בעלמא תשלם לו. ע"כ. ועי' פס"ד ירושלים כרך ו עמ' קלד.

ובנידון דידן שהכולל שלח כמה אצרכים לדאוג לשכירת הסעות על חשבון הכולל, נראה דעשה אותם בזה לעמוד במקומו וכבעלים ממש, וכאשה הנו"נ בנכסי הבעל דדינה כאפטרופוס, והם נחשבים שוכרים עבור עצמם, אלא שזה על חשבון הכולל, וע"כ לענין הטענות עם המשכיר בודאי אותם אצרכים נחשבים לבע"ד. וכשיש הכחשה בין טענות האצרכים שניהלו את המו"מ לבין טענות הנהג האם היה ציניהם תנאי לפני השכירות שאם יגדל מספר התלמידים ינטרכו לשכור טנדר אחר, או שלא דובר על כך, הרי לכאורה יש עסק שבעה ציניהם. ועד כאן לא כתב הריטב"א צ"מ (החדשים) דף ג א דאין לפועלים ולחנווני תביעה זה עם זה ואינם מתעלמין כלל אלא כל אחד מהם תובע שלו לבעה"ב, וכל אחד מהן צרי אלו והוא שם וכו', זה דוקא באופן שלא עשה החנווני שליח להיות כבעלים, אלא רק כידא אריכתא שלו, אבל באופן שעשאו כבעלים ממש לשכור במקומו, הרי הוא הבע"ד לטעון צבי"ד, ותביעת הפועל היא ממנו, והוא זה שחייב להשבע על טענתו, ומה שיחוייב ישלם הכולל. ולפי הריטב"א הגם שהחנווני היה שלוחו של הבעלים ליתן לפועלים חשובה טענתו טענת צרי, שכן כתב "וכל אחד מהן צרי אללו" (ודלא כהנתה"מ צבי"א לא ס"ק א (הג"ל אות ב) שטענת החנווני נתתי לפועלים אינה חשובה טענת צרי כיון דנוגע הוא, ויש להאריך).

וביום ד ניסן תשס"ו שאלתי את מרן הגר"ש אלישיב שליט"א על חידושו של האהבת חסד בענין נו"נ דהוא כאפטרופוס, ושאלתי האם נחשב בעל דין, והשיב לי מרן שחידוש זה שנו"נ דינו כבעל דין יש לחפש בראשונים, שהרי הפועל יודע שהכסף של בעה"ב, ודוקא אפטרופוס דינו כבעלים גופו, אבל לא נו"נ. ע"כ. ושם אמרתי לו ביום כז ניסן תשס"ו מש"כ צ"כ ס"י לו הנ"ל ואת דברי הנתה"מ שאם אינה נשבעת מחייבין את הבעל, ואת דברי הנחל ילחק, ואמר מרן שסברת הנתה"מ שכיון שהבעל נהנה מהכסף שהכניסה השיב בע"ד. וסיים שיש לפשר בזה.

ומה שטענו שיש כאן אומדנא שעל דעת כן לא שכרו, קשה להכריע בזה, דמי יימר שהכולל התכוון להתרחב ולגדול באמצע השנה, עד שהענין הזה כל כך פשוט ואומדנא דמוכח, והרי הרבה כוללים קיימים שאינם מתרחבים הרבה שנים ובודאי לא באמצע השנה.

ומה שטענו שהם היו רק שלוחים של ראש הכולל ולתקוני שדרתיך, כיון שלא נתצרר כלל שהכולל או שראש הכולל התכוונו להתרחצ בזמלע השנה ולשכור הסעה אחרת, ובהחלט יתכן שבתחילת השנה לא היתה כזו מגמה, אם השליחים לא התנו כזה תנאי בשעת השכירות לא חשיב עיוות בשליחות.

אברהם דוב לוינ.

ב

במושכל ראשון הנתבע כאן הוא ראש הכולל, וזמה שהציא הראצ"ד שליט"א מאהצת חסד דנו"ג עובר צבל תלין דמשמע שהוא הצע"ד ולא הצעלים המשלח, י"ל דזה דוקא בשכרם סתמא דאז הוה כשכרך עלי אצל אם בשעת שכירות אמרו בעצור הכולל הוה כשכרם על הראש הכולל וצכה"ג ראש הכולל הוא הצע"ד. ואמנם אם לא אמרו צמפורש שזה בעצור הכולל הו"ל כשכרם עלינו והם הצע"ד. ועוד, דדוקא שלנו"ג יש נגישות לקופה אז צסתמא הוה כשכרך עלי, אצל כשכרך לבקש רשות מצעה"צ כדי לשלם לשכיר לא הוה צסתמא שכרך עלי עד שיאמר בהדיא, וצניד"ד הרי הקופה נמלאת אלל ראש הכולל וגם הנהג יודע מזה א"כ אינו כאומר שכרך עלי. ומה שאמר הגר"מ אייכלר שליט"א שמן הסתם לא אמר להם ראש כולל לומר שכרם עלי, ואם אמרו כך הוה עיוות, נראה דאף אם לא אמר להם אין זה עיוות כיון דכך הסדר הפשוט שאוכרים צעד הכולל. ואף שהאצרכים שטענו צצ"ד צשמו היו מורשים שלו [שכלל אינו פשוט שנתבע יכול למנות לעצמו מורשה, ע"י ס"י קכד, ויסוד המנהג זה דהוה כקצלוהו עליהם, ע"י חזו"א חו"מ ס"י ד אות ז], והם גם היו השליחים שלו לשכור את הנהג, הרי הנתבע האמיתי הוא ראש הכולל, ואין זה פשוט שאם המורשה עשה מעשה שמחייב את הנתבע, שזה אכן מועיל לחייבו, וע"י מהרשד"ס ס"י תלט דאי אפשר להוציא צגלל הודאת המורשה, וצפרט דאינו ממש שליח גמור, א"כ איך נחייב המשלח כשהמורשה הכניסו לחיוב צצועה, וכ"ש צזה דעדיף מהודאה, דכאן טוען המורשה לצכות רק לא נאמין לו אלא צצועה, מהי"ת שזה יחייב את ראש הכולל צצועה, וע"י צתומים סו"ס עה ס"ק כד דמורשה של התובע אינו יכול לחייב צצועת היסת דעל מה שתקנו שאפשר לעשות מורשה תקנו ולא על צצועת היסת שהוא רק תקנתא לא תקנו שהמורשה יכול לחייב. עכ"ד התומים. וא"כ צניד"ד צמורשה של הנתבע שלדידן אין לזה תוקף רק צגלל דקצלו עליהו, כ"ש דלגצי צצועת היסת כלל ליכא עליו חיוב. ועוד ע"י צתומים ס"י קכו דכל מקום שיש הכחשה צין המחורשה לתובע עדיף לחזור למרשה. ועוד שמא דינס כגזברים של הקדש, ע"י שו"ע סו"ס לח וצ"י שס. וראש הכולל עצמו הרי אינו יודע לטעון טענת צרי שהיה תנאי בשכירות אלא מה שטוען האצרך הרצ א', וא"כ נמלא שיש כאן טענת צרי של הנהג נגד טענת שמא של ראש הכולל, דחיוב צידי שמים יש צזה, אצל צידי צ"ד אי אפשר לחייב כלום על איני יודע אם נתחייבתי. אך י"ל דהרי ידוע שהתחייב על שנה רק הספק אם היה תנאי, וא"כ הוה כאיני יודע אם פרעתיך. א"כ י"ל דדומה למה שכתב הרשצ"א דספק צתנאי אינו מצטל קנין, ע"י קובץ שעורים צ"צ אות רפצ וקובץ ציאורים גיטין אות מג. ואולי צכה"ג הוה אומדנא דמוכח שעל דעת כן לא שכר אותו. אך מלינו צגמ' צ"מ עב דגס צאומדנא דמוכח אם צעה"צ ידע עליו היה להתנות לפטור את עצמו.

ואולי י"ל דטענט צרי של העד נחשבת צרי גם עבור ראש הכולל, וגם אם לא נחשיבו לעד כשר, כדלהלן, מ"מ מועיל לראש הכולל להיות צרי על פיו ואינו בכלל א"י אם פרעתיך, וצפרט לדעות דבלא הו"ל למידע פטור א"י אם פרעתיך, ואפילו להחולקים י"ל דסגי העד הזה לעשות ריעותא בחזקת החיוב של השכירות, וצפרט שאינו נוגע כלפי ראש הכולל, די"ל דאפילו לא היה מזכיר כלל התנאי לא חייב משום שליח שעיוות אם המשלח ראש הכולל לא אמר לו כלל לעשות תנאים (ונריך לצרר זאת), וא"כ הו"ל כלל עיוות כלל. אך שם זה עיוות שדצר פשוט כזה צפרט שהיה המדובר בכולל שיש סיכוי שיתווספו תלמידים שם היה לו לשליח להתנות אפילו שלא אמרו לו, וא"כ שוב הו"ל נוגע דצבר נגד הראש הכולל ושוב לא יוכל ראש הכולל לסמוך על הצרי של השליח. דהנה צ"י קפצ סעי' י בלא התנה השליח כשער הזול משמע דזה עיוות אפילו לא אמר לו להתנות כן הוה פשיעה. ועי' בגדולי תרומה שער מו ח"ד אות סא שמשמע שתלוי בפלוגתא, ומסיק דחייב דהו"ל לאסוקי אדעתיה, א"כ יל"ע צניד"ד דדומה לשם, או שם יוקר וזול שכיח יותר אבל כאן שיתווספו הצרכים אינו כ"כ שכיח. ומספק יל"ע אם אפשר לחייב את ראש הכולל, והממע"ה. וגם צידי שמים אי אפשר לחייבו, כיון שסומך עליו. ואף אם ראש הכולל הוא שם מ"מ אין עליו חיוב שבועה כיון דהתוצע יודע שלא דצר אתו, וא"כ אין כאן אלא חיוב לצי"ש. ולי"ע.

ואם העד נחשב נוגע דצבר, עי' צ"צ מג א דלהעיד על מנה לנדקה אפילו קצוב מ"מ נחשב נגיעה כיון דרווח רווח, וצ"ש צ"ס אפשר לצאר דע"י שיהיה להם צרווח ירויחו מזה בני העיר, אמנם בגמ' משמע דנוח להם שיהיה להם צרווח, ולא דוקא בגלל שירוויחו בזה. א"כ י"ל דאצרך כולל ניחא ליה שיהיה בקופה של הכולל יותר כסף הגם שלא יקבל מזה כלום. וצניד"ד י"ל כיון דלפעמים מקבל מילגות כאלה ואחרות נחשב לנגיעת ממון, רק יש עלה לסלק את עלמו ואז יהיה ע"א. ועי' דרכי חושן ח"ג עמ' מד דמנהל מוסד נחשב נוגע דצבר בגלל הרווח של המוסד. ועי' משפטיך ליעקב ח"ב סי' לו צענין פסול מורשה משום נוגע אי צעי דוקא נגיעות של ממון.

שמשון גרוסמן.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il